

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Ars Semper Gaudendi

Demonstrata Ex Sola Consideratione Divinae Providentiae Et Per
Adventuales Conciones

Laetitiae Perfectae Artificium In Conscientiae Recta Efformatione
inuentum, & per Adventuales Conciones expositum ac demonstratum

Sarasa, Alfonsus Antonius de

Antverpiae, 1667

§. V. Exponuntur tres modi quibus error inuincibilis committi possit à
Conscientiâ, qui tamen ei culpae verti non possit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11367

En vt Sanctus Doctor sine vlllo discrimine loquatur de ignorantia juris naturalis aut Diuini, in primo casu, & de ignorantia vt vocant facti, in secundo; quod mox nobis erit vsui. Enumeratis deinde aliquot ignorantia affectata & voluntaria generibus, quibus docet minui quidem aliquando; non tamen penitus tolli voluntarium, tandem sic ad rem meam concludit articulum. *Si autem ignorantia nullo predictorum modorum sit voluntaria, putam cum est inuincibilis, & tamen est absque omni inordinatione voluntatis, tunc totaliter facit actum sequentem inuoluntarium.* Tollit tunc igitur ex mente D. Thomæ, omne peccatum. Deinde vt se, & auctoritatem D. Ambrosij, quam sibi opposuerat, explanet, ita pergit. *Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Ambrosij sic solet exponi: Grauisimè peccas, si ignoras; id est periculosissimè: quia dum nescis te peccare, remedium non queris. Vel loquitur de ignorantia affectata, quam aliquis ignorare vult, ne à peccato retrahatur.* Hæc mens est D. Thomæ, hæc sententia plana & dilucida. Non habeo quod apponam.

S. V.

Exponuntur tres modi quibus error inuincibilis committi possit à Conscientia, qui tamen ei culpa veri non possit.

- 2.4. **I** Stud tamen explicandum adhuc restat, quo pacto error ille qui peccatum excuset, Conscientia possit obrepere, sic vt de errore saltem ipso, non possit à Deo conueniri. Nam si dolo malo, aut per conniuentiam sceleris affectata est ignorantia, certum id est perperam agi omnia. Aliqua enim sine dubio peruersitas menti occurrit; quam ignorare dum satagis, ipso ignorandi studio, eam te aliquotiesque percepisse confiteris. Hoc autem non est penitus ignorare malum: & sic non agitur bonâ fide, sed prorsus malâ & peruersâ. De hâc verò hic non agimus. Dicendum est igitur quis error ille sit, & quot modis Conscientia obueniat; is, inquam, qui & ipse inculpatus sit, & qui malam licet actionem exhibendam voluntati proponat, eam tamen à peccato absoluat.

Error positivum.

Tribus illum modis intellectui video posse irrepere. *Primo* quidem per rationes falsas quæ menti occurrunt, aut etiam ab alio proponuntur: rursus per aliena exempla quibus ab ipsâ pueritiâ quis est innutritus, potest animus in errorem induci; sic ut iudicium sincerum ferat in dubitatò rem esse licitam, quæ tamè est illicita. In errore, quem quidem *positivum & affirmativum* vocare possumus, tunc proculdubiò versatur Conscientia. Non tamen est voluntarius; nam nec voluntate quæsitus est, nec etiam voluntate nutritur aut continuatur, sed meris rationibus; quas cum non possit dissolvere; imò cum nequidem de earum falsitate vel minima ei incidat suspicio, iudicio suo fide optimâ acquiescit animus, ac propterea inculpate.

25.

Ignorantia invincibilis.

Potest etiam *Secundo* iudicium istud falsum menti insidere, ex merâ legis ignorantia, utpotè cuius ne prima quidem vestigia ei aut inciderint aliquando, aut à quoquam fuerint per denuntiationem impressa. Et hic error passim dicitur, *Ignorantia invincibilis*, utpotè quam in manu ignorantis non sit vllò modo deponere aut luperare. In errore rursus est Conscientia, at rursus inculpate. Nec enim ex ipsâ est quòd fallitur; nec per ipsam stat, quo minùs ab errore extricetur.

26.

Incogitantia inculpata.

Tertio denique quamvis legis sic sit conscia, ut si mentem adverteret, legislatoris voluntatem non ignoraret; sit tamen ut aut obliuione merâ, aut alijs cogitationibus innocenter immerfa mens, legi præstituto tempore adimplendæ non attendat, neque vel minimâ eius memoriâ tangatur. Et hæc mera est, *incogitantia*, cui cum nullus dolus malus aut peccatum ansam dederit, rectè statuitur *inculpata*. Hi tres modi sunt qui mihi saltem nunc occurrunt, quibus, sine vllâ suâ culpâ aut noxâ, in errore possit Conscientia versari. Operæ pretium erit quædam consecutaria subijcere, quibus quæ à me dicta sunt magis declarentur, utpotè quæ ex iis legitime consequantur.

27.

Quod ex errore positivo fit, non est proprie peccatum.

Itaque si Conscientia *primo* errandi genere, quem quidem *Errorem positivum* vocabamus, teneatur; manifestum est absque vllò peccato ei sic erranti fidem dari. Nam nec error est voluntarius, & iudicium sine vllâ hæsitazione fertur de rei proposito bonitate; neque error potest deponi; & voluntas est absque omni deordinatione: ergo neque quod ex errore consequitur, peccatum est voluntarium, uti paullò antè ex D. Thomâ habebamus.

28.

Hic n. 23.

Igitur

Igitur nullo modo est propriè dictum peccatum. Sic qui iudicat se in mortis periculo mentiri posse vt vitam seruet, innocuè mentitur & sine culpâ.

29.

D. Aug. l.
1. de serm.
dom. in
monte c.
16.

Quid quòd & ipsum adulterium per hunc errorem commissum, si non omninò excusat, saltem sceleris condemnare non audeat D. Augustinus? rem actam eleganter narrat, ego eam eius verbis dabo, quantum quidem instituto meo est necessarium. Acindinus Antiochiæ Prædictus auri libram fisco à debitore inferendam exigebat sanè atrociter; nam carcere cùm debitor teneretur, mortem ei minabatur, nisi in ante diem præstitutum pecunia ab homine inope repræsentaretur. Æs nullum erat in oculis, vxor erat domi speciosa. Huic nescio quis homo opulentus, sed libidinis non satis potens, auri libram offerebat, vnâ si se nocte sibi prostitueret. Pudica cùm esset fœmina, neque matrimonii legibus constitutum ei esset refragari, virum adiit, paratam se dixit vitium illatum pati, si tamen (verba sunt D. Augustini) *ipse coniugalis corporis Dominus, cui tota illa castitas deberetur, tanquam de re suâ, pro suâ vitâ vellet fieri.* En mulieris errorem manitestum. Iudicabat enim uerò id maritum tali in statu positum posse concedere. Quid, quòd & maritus ipse errore non ab simili teneretur? nam, vt statim subjicit Augustinus, *egit illi gratias maritus, & vt id fieret imperauit; nullo modo iudicans* (verba sunt Sancti Doctoris) *adulterinum esse concubitum; quòd & libido nulla, & magna mariti charitas, se iubente & volente flagitaret.* Et vt etiam mulieris bonam fidem, inculpatumque fuisse errorem demonstret; *venit, inquit, mulier ad villam illius diuitis, fecit quod voluit impudicus. Sed illa corpus non nisi marito dedit; non concumbere vt solet, sed viuere cupienti.* Quasi si dicat Sanctus, mulierem existimasse Matrimonii iura se peroluere, dum corporis sui vsum, alieno in toro, conjugis sui voluntati permittit, non jam delicias, sed vitam ipsam ab vxoris corpore postulantis. Hæc instituto meo erant fatis. Iuuat tamen id quod superest historiæ pertexere, tum quia an æna est, tum quia tanto auctore tenetur. Eius hæc sunt verba. *Re peractâ, accepit aurum mulier. Sed ille qui dedit, fraude subtraxit quod dederat, & supposuit simile ligamentum cum terrâ. Quod ubi mulier iam domi suæ posita inuenit, prosiluit in publicum, eâdem mariti charitate clamatura quod fecerat, quâ facere coacta est.* Animaduerte lector, charitate mariti coactam dici ab

Expenditur
historia D.
Augustini de
adulterâ
Antiochenâ.

Augustino; hæc errori causam dedit; errabat igitur innocenter. Itaque interpellat Præfectum, fatetur omnia; quam fraudem passâ sit, ostendit. Tum verò Præfectus primò se reum, quòd suis minis ad id ventum esset pronuntiat: (tanquam si in alium sententiam diceret) de Acindini bonis (hoc est suis) auri libram fisco inferendam: illam verò mulierem, Dominam in eam terram, unde pro auro terram accepisset, induci. Dignam profectò tanto viro, & Romano nonnumquam Consule sententiam. Sed illi nolo immorari. Istud nunc indico, constare jam ex ipso D. Augustino posse dari ignorantiam inuincibilem alicuius juris naturalis, cum eam in vtroque hoc Antiocheno conjugè habitam narret, neque tamen, vt nonnulli hodie faciunt, eam tamquam non possibilem rejiciat. Deinde adulterium ex illâ ignorantia ortum dum non damnat, satis indicat judicare se, potuisse sine peccato committi. Statim enim narratæ historiæ subjungit hæc verba. *Nihil hîc in alteram partem disputo, liceat cuique æstimare quod velit.* Quod quidem sic intelligendum est, non vt quidam perperam interpretari possent, quasi si D. Augustinus in medio relinquat, an tali casu jure possit adulterium committi; nam id antea planè negauerat; sed id solum aliorum æstimationi judicandum relinquit, an reipsâ conjuges hi peccauerint. Et quod de hoc peccato speciatim dubitet, manifestum est ex eo quod subjungit. *Liceat, inquit, cuique æstimare quod velit:* an nempe hi conjugès peccauerint, an verò fuerint innocentes. *Non enim, inquit, de Diuinis auctoritatibus deprompta historia est.* Quid deinde? an idèò vera non est? Non hoc dico ait Augustinus, sed non satis mihi constat (res enim à quinquaginta annis tum contigerat) an verè judicauerint ex errore positiuo inuincibili, sibi licuisse eo casu, alteri quidem imperare adulterium, alteri tam promptè imperatum exequi. Hinc nihil in alterutram partem de peccato commisso, aut non commisso inquit disputo, quòd, de hoc judicio erroneo quid statuendum sit, non satis liqueat. Quamuis enim id ferat historia, non tamen hæc in parte, cum de internâ hominum actione narrationem instituat, omnis ei fides danda est, cum, inquit, *de diuinis auctoritatibus non sit deprompta.* Satis hoc ipso innuens, criminis omnis eum absoluturum conjuges, si de errore bonâ fide contracto, planè constaret. Quin imò hoc ipsum manifestè postrema eius perïodus indicat. Cum enim dixisset, nolle se in alteram partem quidquam

*Explicatur
judicium D.
Augustini de
Antiochena
adulterio.*

quidquam disputare, quòd *non sit de diuinis auctoritatibus deprompta historia; sed tamen, inquit, narrato hoc facto* (id est, si ita prout narratur contigerit) *non ita respuit hoc sensus humanus quod in illa muliere virò iubente commissum est, quemadmodum antea cum sine exemplo res ipsa ponebatur horruimus.* Proposuerat enim sibi quæstionem Augustinus generatim, An scilicet peccent conjuges qui voluntate mutuâ corpus prostituunt; quòd horrendum est etiam dubitare; non autem proposuerat vestitam circumstantiâ erroris inculpati, & in casu quo hîc offertur. Hanc autem quæstionem decidere speciatim in hoc euentu non vult, quia de inculpato errore ipsi non omninò constat; decisurus profectò si constaret. Libuit hæc fusiùs disputare, vt verus Doctoris Sancti sensus elucescat: & ne aliqui, qui malitiæ suæ & impudicitæ patrocinium quærunt vndique, & præcipuè à viris sanctitate & doctrinâ illustribus, garrere audeant, ipsum Augustinum hoc loco de jure conjugum, in prostituendis ex communi consensu corporibus, addubitasse. Non hoc dubitauit Augustinus, nec liberum reliquit cuique *in hac parte æstimare quod velit.* Sed an hi conjuges reipsâ peccauerint nec ne, hoc verò cuique relinquit æstimandum. Iple verò de eorum innocentia non dubitat, si verè & sine hæsitacione vllâ senserint id licere.

30.

Ex hoc errore non excusari tantùm à peccato, sed & laude dignissimas censeo Virgines illas, quæ in turribus aliquando deprehensæ. Castitatis conseruandæ studio, saltu immani sese dedere præcipites; aut in flammis coniecere se; aut etiam ne nimium spurcorum oculis placerent, suos ipsæ eruerunt; aut denique mammillis exsectis, pro pudicitia fortiter decertarunt. Numquam profectò magis conspicuæ, quàm cum sine vllâ specie, inuidi animi in imbecillo corpore dedere exempla. Heroicæ enim vero virgines, quasque omnes, etiam viri obstupescerent, imitentur autem perpauci. Scio equidem Diuino afflatus Spiritu hæc facinora perpetrasse, & eo ex capite non tantùm à crimine absolui, sed & inter illustres Martyres ab Ecclesiâ vniuersim reputari. Verùm & istud dico, etiamsi à Dei peculiari instinctu cæstroque compulsæ non fuissent, ad inferendam contra naturæ leges, naturæ suæ vim; si tamen errore inuincibili tenebantur, naturæ legibus de conseruandâ vitâ, aut corpore non mutilando se non obstringi, tum cum de vitio pudicitæ inferendo, & propul-

*Virgines ex
mero errore
pro Castitate
conseruan-
dâ, innocen-
tiam & lau-
dabiliter se
occiderunt.*

propulsando agitur, sanè non omni tantùm crimine liberas fuisse, sed & summis laudibus efferendas, quæ gratiæ aut virtutis, cuius amittendæ periculum adesse iudicabant, conseruandæ studio. licitum sibi putarunt & vim naturæ inferre, & reipsâ etiam constantissimè intulerunt.

Multis ex
mero positiuo
errore hære-
ticis, non im-
putatur cul-
pâ.

Sic etiam nullus dubito, plurimos adolescentes, homines rusticos, omniumque rerum ignaros, nisi quas inter mapalia, ouium greges, & bouum armenta vident exerceri; item eos qui in abditis hæreticorum regionibus nati, nihil aliud ab ipsâ infantiâ audierunt, nisi praua falsaque dogmata, quibus innutriti nunquam de eorum falsitate dubitarunt, neque Catholicos ad manum habent à quibus vniquam fuerint instructi aut de errore dogmatum correpti; & si qui fortè occurrerint, qui obiter quid objecère, id certè ne minimam ipsis dubitandi ansam suppeditauit, vtpotè qui paternâ institutione errore penitus imbiberant; eos inquam omnes, non dubito ego laborare errore prorsus inculpato: & eo si laborent, cum præstantissimis Theologis fidenter assero, hæreseos crimine non teneri, neque cælo excludendos, nisi alio quoquam scelere, innocentix in Baptismo acceptæ labem inferant. Atque hæc de primò erroris genere dicta sint.

31.

Varia igno-
rantia gene-
râ.

Secundus error erat, quem ignorantiam inuincibilem dicebamus. Hic autem non à ratione veritati oppositâ, prout prior, prouenit, sed ex merâ veritatis aut præcepti inscitiâ. Et hæc quidem est varia, prout varia sunt quæ ignorantur. Et siquidem quòd ignoratur, lex sit iure naturali lata, ignorantia iuris nature dicitur. Sic qui licitum credit sese interimere; adulterium, aut fornicationem licitam; desideria libidinosa, aliasque quæ luxuriam spectant occultiores adiones, obscænas tamen, peccata non esse, modò nemo complex iisdem inuoluatur: hæc aliaque Decalogo comprehensa, qui ignorat, ignorantia legis naturalis & Diuinæ teneri dicitur. Quòd si lex Diuina positiuâ fuerit quæ ignoratur, vt puta quæ circa Sacramentorum substantiam, & susceptionem versatur, eam qui ignorat, ignorantia iuris Diuini positiuâ laborat. Hâc sanè laboraret, qui nesciret se ad Confirmationis v. g. suscipiendæ præceptum obligari. Si verò lex humana sit quæ ignoratur, puta conjugia inter consanguineos, aut cum prole quàm de Baptismi fonte susceperis esse irrita, iuris humani, Ecclesiastici,

32.

aut

aut profani, prout lex fuerit, ignorantia erit. Denique si circa rem aliquam particularem versetur error, dicitur *ignorantia facti*. Hâc laborat, qui hanc quam vult ducere, nescit esse confanguineam; hunc quem venerari lex naturæ imperat, nescit esse parentem; hunc quem inter fruteta latentem videt, iudicat feram esse ideoque telo impetit, cum tamen homo sit quem ferit.

33.

Atque de his omnibus ignorantia modis, istud vniuersim cum D. Thomâ, cuius verba jam recensui, & vnanimi Catholicorum consensu assero, quod si ignorantia fuerit inuincibilis, quidquid ex eâ committitur, peccatum propriè non esse; hoc est eiusmodi, quod ad culpam pœnamuè æternam possit deputari. Bonâ enim fide, & sine vlla deprauatione affectûs agit voluntas; nollet enim id agere, si vllam mali speciem actioni suæ suspicaretur subesse. Bonâ etiam fide agit Conscientia; non enim de re faciendâ iudicium ferret, si vel tenui errore suspicaretur esse deprauatum; igitur nusquam peccatur. Verum his non immoror, vt quæ fusè jam exegimus. Id tantum nunc addo, hanc esse ipsissimam D. Augustini variis locis expressam sententiam, quantumcumque quidam reluctantur. Ex pluribus do quædam testimonia. Celebratissimum est istud, quod & sæpius repetit, *Non tibi deputatur ad culpam quod inuitus ignoras, sed quod negligis querere quod ignoras*. Vbi ergo non est quærendi negligentia, qualis non est nisi dum ignorantia est affectata, ibi sanè, *inuito*, id est non volenti ignorantia obuenit, quæ idcirco non deputatur ad culpam. Verum ne me in oceanum auctoritatum immergam, vnicam hanc arripio. *Si laboriosum est, inquit, omnia mandare memorie, hoc breuissimum tene. Quæcumque illa causa est voluntatis, si non ei potest resisti, sine peccato ei ceditur. Si autem potest, non ei cedatur, & non peccabitur. An ergo fallit incautum? ergo caueat ne fallatur. An tanta fallacia est, vt caueri omnino non possit? si ita est, nulla peccata sunt. Quis enim peccat in eo quod nullo modo caueri potest? Quid clariùs in hanc rem dici potest?*

Qua per quantumcumque ignorantiam inuincibilem committitur, propriè dicta peccata non sunt.

Hic n. 23.
item 1.2.
q. 76. a. 2.
& 3.

Hic f. 4.
toto.

D. Aug. 1.
de nat. &
gr. c. 67.
item Re-
tract. l. 1.
c. 9.

D. Aug. 1.
3 de lib.
arb. c. 18.

34.

At inquires, D. Augustinus illicò subjungit id, quod jam dicta euertit. Addit enim, *Peccatur autem, caueri igitur potest* (scilicet inscitia aut ignorantia,) *Et tamen etiam per ignorantiam facta quedam improbantur*. Fateor. At quid exinde conficies? an Augustinum sentire fallaciam seu ignorantiam omnem omnino

Occurritur obiectioni & explicatur locus D. Augustini.

K

caueri

caueri posse, seu esse vincibilem, ac proinde omnia peccata esse quæcumque ex ignorantia tanquam ex fonte facta deriuantur? Minimè gentium. Nam Sancto Doctore præstitutum erat ostendere, quod paulò antè dixerat, peccati propriè dicti causam primam, esse ipsam voluntatem peccantis; seu sceleratam exhibentis actionem; neque violentiæ, aut alteri causæ, fallaciæ scilicet aut ignorantia istud esse imputandum. Nam, inquit, quæcumque sit ista causa quæ voluntatem in peccatum ducit, *si non ei potest resisti*, hoc est si sit inuincibilis, *sine peccato ei ceditur*. Rursus, *an fallacia tanta est*, (hoc est, tam magna & generalis, vt ad omnes sese hominum actiones extendat) *vt caueri omnino non possit? si ita est, nulla peccata sunt, quis enim peccat in eo quod nullo modo caueri potest?* Tum subsumit. *Peccatur autem; caueri igitur potest*. Quorum verborum hic est sensus: Atqui aliquod committitur in orbe peccatum propriè dictum: ergo omnis fallacia non est eiusmodi quæ caueri non possit; ac propterea non est quòd ad fallaciam, aut violentiam, aut coactionem, aut necessitatem recurras, vt peccatorum propriè dictorum causam inuenias, vti faciebat aduersarius contra quem isthic agebat Augustinus; *nec est*, vt antè dixerat, *cui rectè imputetur peccatum nisi peccanti; non est cui rectè imputetur nisi volenti*. Non igitur Augustini sensus hic est qui verbis illis affingì posset; peccatur autem per omnem ignorantiam, igitur omnis ignorantia caueri potest. Nam sic non daretur ignorantia vlla inuincibilis, quam tamen posse dari admittit Augustinus ipse in eâ quam dixi Antiochenæ mulieris historiâ. Sed hoc vult; nimirum non omnia peccata ab ignorantia aut fallacia quæ superari non possit profluere. Rursus verò ne etiam omnia quæ ex ignorantia proueniunt, à peccati propriè dicti noxâ absoluas, illicò subiungit, *Et tamen etiam per ignorantiam facta quadam improbantur*. Quædam, inquit, ergo non improbantur omnia. At quæ sunt ea, ex Augustini mente, quæ per ignorantiam facta, nihilominus improbantur? Dicam. Primò quidem ea, quæ aut ex affectatâ, aut ex vincibili committuntur ignorantia: qualia ea sunt quæ de D. Paulo & Dauide illicò adfert Augustinus. Secundo etiam ea, quibus ignorantia quidem inuincibilis causam dedit: sed ea ignorantia inuincibilis, quæ non inculpatè, sed per vitia & immania scelera, Deo eâ vindicante, contracta est, quam

Ibid. c.17. inf.

Quenam
sunt ea, quæ
ex ignorantia
facta
improbat
Augustinus.

mentis

mentis cœcitatem & Conscientiam cauteriatam, vocat Paulus. Et de hâc ignorantia loqui Augustinum manifestum est; statim enim subjungit; *iustam hanc penam de damnatione hominis venire. Nec mirandum est, inquit, quod vel ignorando non habeat arbitrium liberum voluntatis ad eligendum quid rectè faciat; vel resistente carnali consuetudine, que violentia mortalis successionis quodammodo naturaliter inoleuit, videat quid rectè faciendum sit. Et velit, nec possit implere. Illa est enim peccati pœna iustissima, ut amittat unusquisque quo bene uti noluit, cum sine ullâ posset difficultate, si vellet. Id est autem, ut qui sciens rectè non facit, amittat scire quod rectum sit: Et qui rectè facere cum posset, noluit, amittat posse cum velit.* Patet nunc quæ sit Augustini mens; quam fusiùs inuestigare operæ pretium esse duxi, ut puluisculum illum exiguum, qui claritati pulcherrimæ sententiæ aliquomodo officiebat, detergerem: vnde manifestè elucesceret, quid tantus Doctor de ignorantia inuincibili, quæque nullo dolo malo contracta sit, illo quem adduxi loco, iudicaret. Iudicat autem inculpata cum est ignorantia, & eiusmodi, *que caueri non potest*, id est quæ est inuincibilis, id quod ex eâ committitur, vitio aut culpæ nullo modo verti posse.

35. Illa autem ignorantia talis est, cui neque causa est malâ fide data, neque occasio quæ culpari possit; ac proinde non est affectata: & jam eiusmodi est, ut de peruersitate iudicii aut errore in quo versatur Conscientia, nulla aut ratio aut dubium incidat, quo animus à iudicii sui constantia dimoueatur. Ea certè vinci aut superari ignorantia non potest, quamdiu non apparet aliquo jure oppugnandam. Hâc sanè ratione passim Sancti Patres & Interpretes, Patriarcham Iacob à crimine absoluunt, licet dolo malo Labani deceptus, ad Liam accesserit, alienisque complexibus operam dederit, quam fide bonâ in Rachele, conjugè legitimâ, existimabat impendi. Laborabat enim ignorantia inuincibili; quòd cum alienam fidem ex suâ metiretur, vir antiquæ fidei summæque probitatis, nullo modo crederet perfidiam tantam in patrem prostitutæ cadere posse; adeoque nullo modo dubitaret, quin legitimi tori jure frueretur.

36. Restat nunc tertium erroris genus, quòd meram, *incogitantiam*, dicebamus. Verùm de hâc nihil peculiare dicendum restat. Istud tantùm est repetendum, eas quæ ex illâ oriuntur actiones, *si bonâ*

Facta ex inculpabile incogitantia peccata non sunt.

si bonâ præstantur fide, etiam semper esse innocuas. Hinc si verè quis non meminerit diem esse veneris, subitoque partem carnis, ne morâ temporis, aut calore æstatis corrumpatur veritus, aut alia cogitans, ori inserit & comedit, neque interim vlla præcepti occurrit memoria; innocuum est quod agit, & præcepti violati nec culpâ nec pœnâ inuoluitur. Eadem est enim huius ignorantia, quæ præcedentium ratio: sustulit namque id quod ad peccati formam requiritur, nempe voluntarium. Neque ad rem facit si dicas, *equiparari in iure, scire & debere scire*. Item, *ignorantiam iuris non excusare*. Nam fori externi & politici sunt hæ regulæ. In hoc enim ex præsumptionibus agitur; internas hominum actiones discernere Judici cum non detur. Præsumitur autem is scire jura, qui ea debuit non ignorare. Hinc ea si infregerit, sciens & ex proposito illa violasse, in humano foro censendus est. In foro autem interno, sicut Conscientiæ, quæ actionum omnium iudex est, constare potest, an omnia fide agantur bonâ; an ignorantia verè fuerit inuincibilis an affectata; an incogitantia innocua fuerit, an contra falsò infractæ legi prætendatur; ita etiam legitimè potest sententiam ferre, & ignorantem se, à violati juris, quod ignorabat, crimine ritè absolvere.

§. VI.

*An detur ignorantia aliqua juris nature, & quæ?
Probatur dari.*

*Datur ratio cur hac
questio particu-
lariter
proponatur.*

QUamquam autem ea quæ à me exposita sunt, plana sint ad eò & manifesta, vt nullâ ratione bonâ à quoquam possint refutari: & verò in tribus ignorantia generibus, ab omni Catholico homine ferè admittantur; tamen duæ difficultates ignorantia juris nature obuoluuntur, quas penitus exequi non est animus, cum is grauissimorum Theologorum fuerit præclarus labor: neque verò libet toties acta agere, aut sarcinas meas instruere de alieno, cum id non sit necesse. Dissimulare tamen eas omninò non possum, ne quidquam sedulus Lector requirat hâc in parte, quod ad Conscientiam moderandam requiritur.

Fortassis